



# Sør-Varanger kommune

## Sør-Varanger mot 2026

### Kommuneplanens samfunnsdel

2014 - 2026



*En  
grensesprengende  
kommune*

Engasjerte  
Grensesprengende  
Modige  
Serviceorienterte  
Tilgjengelige  
Helhetstenkende



Æ bor i det artige landet  
som både e hompat og flatt  
Om sommer'n e natta som dagen  
Om vinter'n e dagen som natt

Det' stappfullt av kjempegod plass overalt  
På himmel'n der flammer det mest  
når det' kaldt  
Der flammer det mest når det' kaldt

Æ bor i det artige landet  
kor uvær e virkelig vær  
Kor gråstein' e full utav farga  
Og ved ikke vokser på trær

Når folk drar på åran, først da får dem ro  
Og folk dem ror forttest når motvind' e god  
Ror forttest når motvind' e god

Æ bor i det artige landet  
kor fjellet kan bade i hav  
I lavlandet finner vi høyet  
I høylendet vokser det lav

Når rein spiser lav, så kan ku spise høy  
Når sauene blir lamme', da får dem det skøy  
Blir lamme', da får dem det skøy

Æ bor i det artige landet  
kor tida og tankan kan fly  
Kor sola kan trille på vannet  
Og bygda kan kalle sæ by

Det øste i vest og det syda i nord  
Det artige landet ligg her kor æ bor  
Det landet ligg her kor æ bor

(Ivar Thomassen)



## Innhold

Forord «Sør-Varanger – En grensesprengende kommune» .....	4
1.0 Våre ytre rammebetingelser .....	5
1.1 Omstillinger i lokalsamfunnet .....	5
1.2 Betydningen av en åpnere grense mot øst. ....	5
1.3 Samarbeidet i Barentsregionen.....	6
1.4 Betydningen av norsk tilknytning til EØS.....	6
1.4 Ytre miljøpåvirkninger .....	6
2.0 Lokale utviklingstrekk og nå-situasjon .....	7
2.1 Befolkningsutvikling .....	7
2.2 Sysselsetting .....	7
2.3 Arbeidsmarkedet .....	8
2.4 Boligutvikling.....	8
2.5 Det samiske i Sør-Varanger .....	9
2.5 Utdanning .....	9
2.5 Skolestruktur i Sør-Varanger: .....	10
2.6 Folkehelse:.....	11
3.0 Samfunnsberedskap.....	13
4.0 Klima og miljø – et lokalt klimaarbeid.....	14
5.0 Økonomiske planforutsetninger .....	14
6.0 Sør-Varanger mot 2026 .....	16
7.0 Særlige satsningsområder.....	17
7.1 Kommunal arealforvaltning.....	17
7.2 Næringsutvikling .....	18
7.2.1 Relevans for arealforvaltning og kommuneplanens arealdel .....	20
7.3 Infrastruktur.....	20
7.3.1 Relevans for arealforvaltning og kommuneplanens arealdel .....	21
7.4 Barn og ungdom .....	21
7.5 Kompetansebygging .....	23
7.6 Folkehelse.....	25
7.6.1 Relevans for arealforvaltning og kommuneplanens arealdel .....	27
7.7 Retningslinjer og mål for kommunal organisering og tjenesteproduksjon.....	27
8.6 Veggen videre.....	28



---

## **Førord «Sør-Varanger – En grensesprengende kommune»**

Sør-Varanger i 2014 er en levende kommune i vekst. Som innbyggere i Sør-Varanger har vi mye å glede oss over. Folketallet vokser og i år 2013 passerte vi 10.000 innbyggere. I dag råder det stor næringsmessig fremtidstro. Det ventes vekst innenfor petroleumsrelatert industri, utvikling av den nordlige sjørute samt en mulig jernbaneetablering fra Finland. Samtidig skjer det en positiv utvikling innenfor servicenæringer og turisme. Som eneste kommune i landet med to landegrenser bidrar dette til at Sør-Varanger har helt særegne muligheter innenfor offentlig-, kultur- og næringssamarbeid over grensene. Samarbeidet med våre naboer i Russland og Finland styrkes og nå har grenseboerbeviset kommet på plass.

Selv om det i dag råder en generell positivitet i kommunen er det slik at det må gjøres prioriteringer for å oppnå ønsket samfunnsutvikling. Kommuneplanens samfunnsdel tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier Sør-Varangersamfunnet som helhet står overfor. Denne planen bør være retningsgivende for all kommunal sektorarbeid. Samfunnsdelen gir også grunnlaget for prioriteringer i arealdelen, f.eks. knyttet til arealbehov for ulike funksjoner, valg av infrastruktur, boligpolitikk og næringspolitikk, kommunal service mv.

Ny kommuneplan behandles som en rullering av kommuneplanen for 2004-2016, den er bygget på de samme prinsipp som forrige plan. I planprosessen er det er avholdt åpne folkemøter, og de har vært med å danne grunnlag for ny kommuneplan.

Til alle kommuneplaner etter plan- og bygningsloven skal det være tilknyttet en handlingsdel. Handlingsdelen gir grunnlag for kommunens prioritering av ressurser, planleggings- og samarbeidsoppgaver. Kommuneplanens handlingsdel skal inneholde et handlingsprogram for å gjennomføre samfunnsdelens for de fire påfølgende budsjettår. I neste trinn vil det være naturlig at økonomiplanen inngår i kommuneplans handlingsdel.

Kommuneplanens handlingsdel skal rulleres årlig slik at kommunestyret får anledning til å påvirke, ta stilling til, og følge med på hvordan kommuneplanen følges opp og om der er behov for endringer.



## 1.0 Våre ytre rammebetingelser

### 1.1 Omstillinger i lokalsamfunnet

Gjennom hele 1900-tallet har Sør-Varanger-samfunnets utvikling nesten utelukkende vært basert på to forhold; Staten som tilnærmet enerådende grunneier og Sydvaranger ASA som utvinner og foredler av lokale malmressurser. Bortsett fra primærnæringene var privat næringsvirksomhet for en stor del knyttet til vare- og tjenesteproduksjon overfor hjørnesteinsbedriften og dens ansatte. I 1992 vedtok stortinget en vesentlig reduksjon i virksomheten ved Sydvaranger ASA, samtidig som det ble gitt bevilgning til omstilling av lokalsamfunnet. Stortinget vedtok i år 1996 å avvikle selskapets malmbaserte virksomhet og salg av Statens aksjepost. I 2007 etter 10 år uten aktivitet i gruva etablerte Northern Iron Limited bedriften Sydvaranger AS. Mars 2009 var det igjen drift i dagbruddet og første malmbåt gikk ut i slutten av 2009. I dag er Sydvaranger AS igjen den største private arbeidsgiveren i Sør-Varanger.

I tiårsperioden uten gruvedrift har Sør-Varanger-samfunnet måttet omstille seg fra næringsmessig monokultur til et mer mangfoldig og innovativt næringsliv. I denne perioden har det for samfunnet utviklet seg viktige private og offentlige kompetansearbeidsplasser. I dag er ikke Sør-Varanger-samfunnet avhengig en enkelt hjørnesteinsbedrift, og preges i mye større grad av næringsmessig mangfold.

Sentrale forsvars- og sikkerhetspolitiske vurderinger medførte at militærvesen og politi har hatt betydelig sysselsettingseffekt i kommunen etter 2. verdenskrig. Ellers i offentlig sektor har, i tillegg til den kommunale forvaltning, sykehus og videregående undervisning tradisjonelt vært vesentlig for et variert arbeidstilbud, med ringvirkninger til annen virksomhet.

I sum innebærer dette at selv om Sør-Varanger-samfunnet i det vesentlige har klart omstilling fra ensidig industristed til mer variert vare- og tjenesteproduksjon. Likevel må det i plansammenheng fremdeles fokuseres på endringsdyktighet, i takt med de ytre rammebetingelser.

### 1.2 Betydningen av en åpnere grense mot øst.

I løpet av de senere år har person- og varetransport over grensen til Russland vist stigende tendens. Etter at avtalen om grenseboerbeviset tredde i kraft våren 2012 har det gitt betydelig positivt bidrag for detaljhandel og serviceproduksjon i lokalt næringsliv. Mer åpen grense har også fått sosiale konsekvenser for lokalsamfunnet. Personer med russisk bakgrunn utgjør en vesentlig del av bybildet i Kirkenes.

Innsikt i russisk språk, kultur, næringsliv og politisk/økonomiske rammebetingelser gir lokalsamfunnet konkurransefortrinn som brohode mot øst. Av sentrale norske myndigheter er kommunen tildelt en slik funksjon.

Fiskeriindustrien i Finnmark har gjennom 90-tallet i stor grad basert seg på russisk råstoff. Russiske fartøy står for en vesentlig del av omsetningen i Kirkenes havn. Imidlertid legger nasjonale regler begrensninger på anløps- og oppholdstillatelse for skip som ikke er hjemmehørende i EU/EØS-området. Likeledes vil produkter basert på råstoff fra russisk flåte på en del områder bli møtte med handelshindringer ved eksport til EU.

Med en åpnere grense mot Russland, samtidig som at den nordlige sjøisen reduseres, aktualiseres økt kommersiell bruk av den nordlige sjørute. Fra 2012 til 2013 var det registrert en 50 % økning på antall skip som tar den arktiske snarveien til Asia, i 2013 var det registrert totalt 73 skip.



### 1.3 Samarbeidet i Barentsregionen.

På nasjonalt nivå ble Barentssamarbeidet formalisert med avtale mellom de nordiske land og Russland i 1993. Sekretariatsfunksjonen ble lagt til Kirkenes og nå har både det norske og internasjonale Barentssekretariatet tilholdssted i Kirkenes. Samarbeidet har utløst en rekke prosjekter, i første rekke innenfor miljø, forskning og utdanning, helse, kultur og regional infrastruktur.

Sør-Varanger kommune har inngått vennskapssamarbeid med Petchenga kommune, Severomorsk by og Inari kommune. Vennskapssamarbeidene har utviklet seg til å omfatte næringsrettede og miljømessige prosjekter, i tillegg til idretts-, kultur-, utdanningssamarbeid.

### 1.4 Betydningen av norsk tilknytning til EØS.

Nasjonalt er næringsliv og infrastruktur er i økende grad innrettet mot EU-landene. Norsk medlemskap i EØS innebærer at en rekke EU-direktiv også gjøres gjeldende for oss. Med Sør-Varangers geografiske beliggenhet, og norsk deltakelse i Schengensamarbeidet, settes det begrensninger i samkvem og vareførsel fra markedet i øst, eller det kreves særskilte kontrolltiltak.

Innen EU er det igangsatt en rekke regionale programmer som også åpner for norsk deltakelse, med statlig og regional delfinansiering. Av særlig interesse for forvaltning og næringsliv i Sør-Varanger vil være de grenseoverskridende prosjekt på Nordkalotten og i Barentsregionen.

Veterinærbestemmelsen innen EØS vil stille særlige krav om tiltak fra norsk side, dersom Kirkenes havn skal utvikle sitt potensiale som losse- og forsyningshavn for russisk fiskeflåte.

EØS-avtalens regler om offentlige anbud og offentlig støtte til privat næringsliv vil være bindende ved utbygging av infrastruktur, kommunale innkjøp, og for etablering og utvikling av lokale bedrifter.

For Sør-Varanger-samfunnet vil det være av stor viktighet at nasjonal og internasjonal forståelse for betydningen av handelssamkvem med Russland, og dermed behov for infrastruktur og andre tiltak som kan legge til rette for transitt av varer, mellomlagring og produktbearbeidelse, ikke kommer i skyggen av nasjonal politikk rettet mot EUs nye medlemsstater.

### 1.4 Ytre miljøpåvirkninger

Russisk virksomhet på Kola har medført prøvesprengninger, utplassering av atomvåpen, atomdrevne fartøy og deponering av radioaktivt avfall. En vesentlig del av energiforsyningen er basert på atomkraft, fra verk som ut fra vestlig vurdering er mindre tilfredsstillende. Det er registret målbare negative virkninger på natur og helse i Sør-Varanger som følge av utslipp fra smelteverket i Nikel.

En sterk fokusering på ovenstående forhold kan på kort sikt være uheldig i en markedsføring av kommunen som bo- og etableringssted. Dette må likevel underordnes behovet for å synliggjøre de latente trusler, og få intensivert så vel russisk som internasjonalt arbeid for å overvåke og redusere dem, eller bringe dem til opphør.

Utbygging av olje- og gassfelt i Russland, samt vedtak om å åpne norske felt i Barentshavet for petroleumsvirksomhet, innebærer klart positive muligheter for Sør-Varanger, men stiller samtidig økte krav til beredskap mot forurensning.



Beslutningen om nasjonale laksefjorder og den fremtidige forvaltning av fiskeressursene i Barentshavet, vil få direkte virkninger også i Sør-Varanger. Lokalt knyttes det spesielt interesse industrisatsningen på Tømmerneset, spesielt hvordan laksefjordbestemmelsene påvirker mulighetene for landbasert oljeomlastning på Gamneset.

## 2.0 Lokale utviklingstrekk og nå-situasjon

### 2.1 Befolkningsutvikling

Sør-Varanger kommune hadde i 1977 sin hittil største befolkning med 10920 innbyggere. Usikkerhet omkring den malmbaserte virksomhet førte folketallet ned gjennom 80-årene, for deretter å stabilisere seg og igjen vokse svakt. Ved inngangen til 2000-tallet var det en svakt fallende tendens, mens i siden 2005 har det vært en årlig vekst. Den største enkeltfaktoren for befolkningsveksten kan forklares utfra oppstart Syd-Varanger gruver. Ved en utvikling av petroleumsrelatert industri kan det forventes at befolkningsøkningen fortsetter.

Fra år 2000 til og med 2013 er det registrert totalt 7 753 innflyttinger og 7 684 fraflyttinger. Slike flyttetall indikerer at en vesentlig del av befolkningen føler liten stedstilhørighet og har en høy grad av mobilitet.

Selv om kommunen opplever befolkningsvekst er den innenlandske tilflyttingen negativ, den viktigste årsaken til at befolkningsveksten er innvandring fra utlandet.

Innvandrere utgjør i underkant av 9 % av kommunens innbyggere, eksklusive innvandring fra nordiske land. Innvandrere utgjør en svært viktig ressurs som er med på å fylle etterspørselen etter arbeidskraft. De tre største innvandrergруппene russere (53 %), polakker (10 %) og estlendere (8 %)

Kommunens befolkningsvekst foregår i hovedsak i de sentrumsnære områdene. I 2005 bodde ca 75 % av kommunens innbyggere på kirkenes-Halvøya, mens dette tallet har nå økt til 81 %. Sett bort i fra Svanvik og Bugøynes opplever kommunens distrikter en generell befolkningsnedgang.

Både nasjonalt og i Sør-Varanger vil andelen eldre i befolkningen øke de neste tiårene. I år 2014 utgjør de over 67 år ca 13 % av kommunens befolkning. Statistisk Sentralbyrå fremskriver at de over 67 år vil øke til 17 % i Sør-Varanger i 2030. Dersom vi ikke lykkes med å øke rekrutteringen og gode fødselstall vil de i arbeidsdyktig alder vil prosentvis minke.

### 2.2 Sysselsetting

Da Sydvaranger ASA avvirket sin malmbaserte virksomhet fikk den ringvirkning til andre bransjer. Bransjer som baserte store deler av sin virksomhet på leveranser til Sydvaranger. Bygg og anlegg, som opplevde et svært avventende marked utover 90-tallet, har igjen hatt fremgang, for en stor del knyttet til offentlige oppdrag.

Privat tjenesteyting er i vekst og det er flere handelsbedrifter under etablering. Kirkenes styrker seg som et handelssentrum for russisk kjøpekraft. Russisk kjøpekraft utgjør et svært viktig marked for handelsbedrifter i kommunen, og etterspør hovedsakelig dagligvarer, klær, innbo og jern/bygningsvarer.

For maritim næringsutvikling har vi siden 2005 sett en sterk nedgang i antall russiske fiskebåter som anløper Kirkenes havn. Likevel har gjenåpninga av gruva medført at bulkfartøyene er



kommet tilbake, samtidig som at Kirkenes havn opplever en betydelig vekst i fartøy som server petroleumsnæringen. Det har vært en betydelig økning i seismikkfartøy som benytter Kirkenes havn som basehavn. Alle fartøy som benytter seg av Kirkenes havn skaper positiv aktivitet for både land- og sjøbaserte næringer. Dette gir landing av fiskefangst, skipsreparasjoner og innkjøp av de nødvendige skipsforsyninger.

Det har de siste årene vært en positiv utvikling i Reiselivsnæringen. Selv med sesongmessige svingninger har reiselivsaktører skapt helårige arbeidsplasser noe som bidrar til økt omsetning. I henhold til forskningsrådet kan vi anta at for hver turistkrone som brukes i kirkenes skapes det en ytterligere etterspørsel på 15 til 70 øre. Følgelig har vekst i reiselivsnæringen en positiv betydning for øvrig næringsutvikling

Gjenåpningen av Syd-Varanger gruve har vært et svært positivt bidrag til sysselsettingen, både gjennom direkte sysselsetting og ved utledede arbeidsplasser.

Sysselsettingen i primærnæringene har holdt seg relativt stabilt de siste årene, men landbruket opplever en svak nedgang.

I offentlig sektor er det gjennom omstillingsarbeidet skapt nye, varige, arbeidsplasser som ved NAV Innkrevingsentral og Bioforsk Svanhøvd. Den kommunale forvaltningen har måttet tilpasse seg den økonomiske situasjonen og har de siste årene hatt en betydelig reduksjon i antall årsverk. I 2013 hadde kommunen ca 75 årsverk pr 1000 innbygger.

I løpet av de neste 11 årene er det ventet en betydelig havne- og industriutbygging. I dag er flere store havneområder med bakareal under utvikling eller i planfase. Det er ventet at industrisatsningen vil gi betydelig sysselsettingseffekt, med arbeidsplasser både i anleggs- og driftsfase. Norterminal alene planlegger for en oljeterminal som vil gi 60-110 ansatte direkte sysselsatt i virksomheten.

### **2.3 Arbeidsmarkedet**

Fra 2007 til og med 2013 opplevde Sør-Varanger en svært lav arbeidsledighet, hvor den over lengre tid låg under 2,0 %.

På landsbasis var det ved inngangen av 2014 registrert 2,6 % arbeidsledighet, mens den i Finnmark var på 3,5 %. Sør-Varanger har i løpet av de i fire første måneder hatt en arbeidsledighet på 2,85 %, noe som er litt over en de nasjonale trender, men allikevel betydelig lavere en Finnmark. Ved inngangen av år 2014 ligger ledigheten på samme nivå som ved inngangen av år 2007. Altså har arbeidsledigheten steget til samme nivå som det var på før Sydvaranger Gruve startet opp.

I 2014 er 63 % av kommunens innbyggere i yrkesaktiv alder (mellom 19 og 66 år), men 12,5 % av disse er førtidspensjonert.

Selv om Sør-Varanger opplever en noe høyere arbeidsledighet enn tidligere, har vi et stort arbeidsmarked. I arbeidsmarkedet tilbys det flere arbeidsplasser enn det finnes personer som er i yrkesaktiv alder til å besitte alle stilingene. Inkluderer vi innpendlingen til Sydvaranger gruve og sykehuset ser vi at det i praksis er en negativ arbeidsledighet i Sør-Varanger.

### **2.4 Boligutvikling**

Som et resultat av den forrige kommuneplanprosessen legges det nå til rette for en differensiert boligutvikling på omtrent 12-1300 boenheter totalt sett. Disse er fordelt rundt i hele kommunen, men boligutviklingen i denne perioden vil primært lokaliseres på Skytterhusfjellet, Gymnaset på





Prestefjellet, Direktørboligen og Rådhusplassen 1 i Kirkenes, Hesseng, Sandnes, Skolehaugen på Bjørnevatn og i distriktssentrene. Sør-Varanger kommune vil for øvrig ha en velvillig innstilling boliginisiativ i distrikter. Allikevel må behov for tomter i distriktene veies opp kommunens økonomiske mulighet til å tilrettelegge for boligfelt.

Dersom det legges til grunn at det i snitt bor 2 personer pr boenhet klargjøres det for en befolkningsøkning opp til 12500 personer. Med et planmål på at Sør-Varanger skal ha 12.000 innbyggere i 2026, synes det som at boligbehovet er dekt i perioden.

## 2.5 Det samiske i Sør-Varanger

Historisk sett har Sør-Varanger vært et tradisjonelt skoltksamisk område, og den eneste kommunen i Norge med tradisjonell østsamisk bosetting. Området fra Bugøyfjord og vestover har hatt tradisjonell sjøsamisk bosetting, men fra slutten av 1700-tallet har det funnet sted en sjøsamisk og fjellsamisk innvandring inn i Skoltelandet.

Frem til den 2.verdens krig har den samiske kultur og språk har stått sterkest i Sør-Varanger sine distrikter, særlig blant de mindre bygdene i fjordene og blant den reindriftsamiske befolkninga. Etter krigen har de skjedd en mer og mer en overgang til norsk språk, spesielt i områder som var knyttet til veinettet og som lå nært Kirkenes. I løpet av hele perioden fra år fra 1880 og fram til i dag, har mange generasjoner med Sør-Varanger-samer mistet det samiske språket.

Det finnes i dag helt unike kulturminner og kulturmiljøer rundt i Sør-Varanger som viser kommunens samiske kulturarv. I de senere årene blitt lagt inn en betydelig innsats for ivaretagelse og formidling av Skoltebyen i Neiden. En formidling av slike kulturmiljø er med på å verdsette og skape forståelse for viktigheten av vår samiske kulturarv.

Hva angår tradisjonelt samisk næringsliv er det spesielt reindriftsnæringen og sjølaksefisket som finnes i Sør-Varanger. Med tanke på omsetting og sysselsetting utgjør reindriften en betydelig næringsaktør, samtidig næringene representerer en videreføring og utvikling av samisk kultur.

Kommunen gjør i dag flere ting for å styrke samisk språk og kultur. I Sandnes barnehage legges det særlig vekt på det å styrke og utvikle det samiske språk og kultur, i skolen tilbys det undervisning i relevant historie og språk. I tillegg arrangeres det en egen samisk uke i forbindelse med samefolkets dag, og i den forbindelse gjør barnehagene og skolene svært viktig arbeid. Selv om det tilbys samiskundervisning i skolen har dette vist seg å være sårbart da vi har få samisktalende lærere, samtidig det har vist seg vanskelig å rekruttere nye.

Sør-Varanger kommune anser det som er viktig at det samiske språk og kultur styrkes og videreutvikles, derfor vil det tilrettelegges for dette i kommuneplanperioden.

## 2.6 Utdanning

Videre utvikling av Sør-Varangersamfunnet stiller nye krav til kompetanse. De siste årene har hatt en spesiell sterk vekst vært blant arbeidstakere med universitets-/høyskoleutdannelse av inntil 4 års varighet. Her ligger Sør-Varanger over landsgjennomsnittet, men kommunen har, til tross for jevn økning, fortsatt en mindre andel arbeidstakere med høyere utdanning ut over 4 år enn gjennomsnittet både for fylket og landet som helhet. Samtidig har Sør-Varanger sin befolkning en høy andel mennesker med grunnskole som høyeste gjennomførte utdanning.

Generelt har offentlig sektor i større grad enn lokalt næringsliv etterspurt høyere utdanning. Det synes også som offentlig sektor i større utstrekning har hatt muligheter for å legge til rette for



kompetansehevende tilleggs- og etterutdanning for sine ansatte. Et resultat av dette, sammen med at yngre kvinner på et tidligere tidspunkt enn menn søkte studieretninger som var uavhengige av hjørnesteinsbedriften, er at en større andel kvinner enn menn har høyere utdanning.

Økt utdanning er i seg selv mobilitetsfremmende. Ved større valgfrihet i jobbtillbud er det på ingen måte gitt at ungdom søker tilbake til hjemstedet etter endt utdanning. Mange unge finner sin partner i studietiden, noe som også kan påvirke valg av bosted. Tilflyttere vil ikke bare stille krav om relevant arbeid for begge, men også til bolig, barnehage, skole, helsetilbud, oppvekstmiljø og kulturtilbud.

Kirkenes Kompetansesenter er tildelt en sentral rolle på de områder det ikke gis selvstendige skoletilbud i kommunen. I tillegg til de oppgaver kommunen er tillagt overfor voksne elever og fremmedspråklige, skal senteret søke å skape en læringsarena mellom offentlige undervisningstilbud og partene i arbeidslivet, formidle etterspurt kompetanse fra eksterne institusjoner og fagmiljø, bl.a. ved hjelp av avansert teknologi, samt delta i arbeid med systemer som kan dokumentere og videreutvikle realkompetanse som finnes i lokalsamfunnet.

Øst-Finnmark er den regionen i Norge som ligger lengst borte fra andre høyere utdanningsinstitusjoner. Kartlegginger gjort i 2013 viser at 70 % av studenter ved læresteder i nord blir i landsdelen og 84 % av disse blir i nærheten av studiestedet. Det betyr at Sør-Varanger kommune har ekstra utfordringer med å gjøre seg attraktiv for mennesker med høyere utdanning.

Det nye, fusjonerte Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet, signaliserer at de ønsker å satse på Campus Kirkenes. UiT er klar på at en forutsetning for å legge studier hit er ved kjøp av tjenester fra Kirkenes kompetansesenter, det være seg leie av lokaler og kjøp av sekretær-, utdannings- og andre tilretteleggingstjenester.

### **2.6.1 Fremtidens skole i Sør-Varanger:**

Sør-Varanger skal ha en inkluderende skole preget av kvalitet, trygghet og trivsel. Med utgangspunkt i opplæringsloven og NOU 2003:16 (*I første rekke – Forsterket kvalitet i en grunnopplæring for alle*) vil kommunen søke å opprettholde et skoletilbud der det finnes et bærekraftig elevtall og hvor det kan tilbys et forsvarlig undervisningstilbud. Det er viktig å understreke at det er elevene som skal være i fokus for hvordan skolen videreutvikles.

Sør-Varanger har en skolestruktur med totalt 11 skoler fordelt på distriktssentrene og i de bynære områdene, og det vil i planperioden gjøres vurderinger på hvordan fremtidens skolestruktur skal være. Hva som menes med bærekraftig elevtall og forsvarlig undervisningstilbud beskrives nedenfor.

#### **Bærekraftig elevtall:**

I vurderingene av fremtidens skolestruktur vil det spesielt være viktig at opplæringsloven krav oppfylles. Elevens sosiale tilhørighet og trygghet er en viktig faktor som må ligge til grunn for å vurdere om hvorvidt elevtallet er bærekraftig for å opprettholde undervisningstilbudet. I medhold av opplæringsloven § 9a-1 har alle elever krav på et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse.

Det finnes generelt lite empirisk forskning i Norge om betydningen av skolestørrelse, og det finnes ikke forskningsmessig belegg av betydning for å si at skolestørrelse har betydning for læringsmiljø og elevenes sosiale kompetanse. Men, i skolemiljøer der elevtallet er lavt kan det



være mer sårbart og skjørt for elever med tanke på å få et trygt og sosialt godt miljø. Dette fordi at det blir få å forholde seg til, og vanskeligere å komme seg ut av en konfliktsituasjon i skolemiljøet.

### **Forsvarlig undervisningstilbud:**

Et forsvarlig undervisningstilbud er helt avgjørende for at Sør-Varanger kommune kan videreutvikle en god og innholdsrik skole. Kommunen vil legge vekt på NOU 2003:16 og Opplæringsloven for å definere hva som vil si et forsvarlig undervisningstilbud, herunder kvalitetsbegrepet. Kvalitetsbegrepet legges til grunn for å vurdere om vi har et forsvarlig undervisningstilbud.

Kvalitetsbegrepet deles inn i kvalitetsområdene; **strukturkvalitet**, **prosesskvalitet** og **resultatkvalitet**, hvor resultatkvaliteten er overordnet de andre kvalitetene i og med at opplæringsens viktigste formål er at elevene lærer. Men, de to andre kvalitetene er vesentlig forutsetninger for at læring kan skje.

**Strukturkvaliteten:** Omfatter blant annet de fysiske forhold som bygninger og ressurser, pedagogenes/lærernes formelle kompetanse, personaltetthet, elevgruppens størrelse og sammensetning.

**Prosesskvaliteten:** Fokuserer på hvordan personalet utfører sitt arbeid, og kvaliteten på samspillet med barn og unge. Elevenes samspill seg imellom og foreldreinvolvering er helt sentrale faktorer under dette kvalitetsområdet.

**Resultatkvaliteten:** Fokuserer på det en ønsker å oppnå med det pedagogiske arbeidet. Det vil si hva elevene har lært, og hvilken kompetanse de har oppnådd i løpet av opplæringstiden. Resultatkvaliteten er knyttet til de overgripende målene i læreplanverket og målene i de enkelte planene. På denne måten omfatter resultatkvaliteten det helhetlige læringsutbyttet.

## **2.6 Folkehelse:**

Folkehelsearbeid vil si samfunnets samlede innsats for å fremme god helse, for å redusere risiko for sykdom og skade og for å beskytte mot ytre helsetrusler. Utdanning, arbeid, boforhold, tilgang til tjenester, ren luft, tilgjengelig natur, idretts- og aktivitetsanlegg og trafikkbildet er eksempler på faktorer som er avgjørende for folkehelse. Det er viktig å huske at tiltak som ikke nødvendigvis koples direkte til helse ofte kan ha store helsemessige konsekvenser for den enkelte.

Å jobbe med helsefremmende tiltak handler om å styrke faktorer som virker positivt og svekke faktorer som medfører helserisiko, samtidig som at det arbeides en jevnere sosial fordeling av faktorer som påvirker helse. Folkehelsearbeid omfatter innsats innenfor kommunen som organisasjon, og i andre samfunnssektorer for å skape gode oppvekst- og levekår som grunnlag for god helse i alle grupper i befolkningen. Allerede i dag jobber kommunale virksomheter og frivillige lag og foreninger med forhold som direkte eller indirekte påvirker innbyggerne helse og levekår



Folkehelsen påvirkes av så vel samfunnsforhold, som kunnskaper og holdninger hos den enkelte. Alle av kommunens virksomheter skal arbeide for å fremme helsen til innbyggerne i Sør-Varanger.

Sammenlignet med Finnmark for øvrig preges Sør-Varanger av en generelt god folkehelse, og på flere områder skårer vi høyere enn landet som helhet. Selv om vi preges av en god folkehelse er det flere områder hvor vi skårer lavere enn det nasjonale gjennomsnittet.

I kommuneplanprosessen er det innhentet informasjon fra offentlig tilgjengelige statistikker og fra referansegrupper. Her er det avdekket folkehelseindikatorer viser hvor Sør-Varanger kommune gjør det spesielt godt og indikatorer som viser hvor vi har et forbedringspotensial. Folkehelseindikatorene danner grunnlag for kommunens folkehelsesatsning.

Nedenfor presenteres områder på hvor Sør-Varanger spesielt utmerker seg i 2014. Det er likevel mange flere indikatorer som også må tas hensyn til i folkehelsearbeidet.

#### **Områder hvor Sør-Varanger gjør det spesielt bra:**

- Svært lav barnefattigdom
- Svært lav arbeidsledighet
- Relativt høyt inntektsnivå
- Vi har færre personer med psykiske lidelser som angst og depresjon, enn landet som helhet
- En engasjert befolkning med mange lag og foreninger som både direkte og indirekte fremmer folkehelse som ved idrett, kultur, barnesang, friluftsliv, kunst, sosiale møtearenaer m.m
- En høy andel av befolkningen innehar høyere utdanning opp til 4 år, sammenlignet med landet som helhet



### **Områder hvor Sør-Varanger har forbedringspotensial**

- Vi har en høy andel personer med grunnskole som høyeste gjennomførte utdanning
- Vi har noe mer livsstilsrelaterte sykdommer, sammenlignet med landet som helhet
- Synes å være større helseutfordringer blant barn og ungdom med innvandrerbakgrunn
- Økende grad av inaktivitet blant barn og unge
- Økende grad av usunt kosthold
- Tenke folkehelse i alt vi gjør
- Å fokusere på et helhetlig læringsløp, fra spedbarn til endt videregående skole.
- Vi opplever et stort frafall i videregående skole sammenlignet med fylket og nasjonale tallene

I folkehelsearbeid er det viktig å jobbe systematisk og langsiktig på tvers av de kommunale sektorene og spille på lag med øvrig samfunn. Å jobbe med folkehelsearbeid for folkehelsens skyld er i seg selv et godt argument for å ta en felles innsats på dette området. Men også det å jobbe systematisk og langsiktig vil en bedring i folkehelsen og dermed gi store samfunnsøkonomiske besparelser.

Helsefremmende arbeid skal gi alle våre innbyggere muligheter til å styrke egen helse. Kommunen skal legge til rette for ulike helsefremmende og forebyggende aktiviteter og tiltak. Alle har selv ansvar for egen helse, men samfunnet kan legge til rette for at vi oppnår en best mulig helse.

### **3.0 Samfunnsberedskap**

I et samfunn som blir stadig mer teknisk og komplisert kan bortfall av sentrale funksjoner og ulykkeshendelser medføre omfattende problemer. Det blir derfor viktig ikke bare å ha en beredskap i de tilfeller situasjoner oppstår, men også å vite hvilke risiko som foreligger, sannsynligheten for at situasjoner inntreffer.

En følge av dette må være at sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn tas inn som en sentral del av all samfunnsplanlegging. I erkjennelsen av at sikkerhet er en viktig premiss for all utvikling i lokalsamfunnet, må kommunen integrere beredskapstiltakene i sitt ordinære styringssystem, for rutinemessig iverksettelse når situasjoner oppstår. Kommunen vil svært ofte være den organisasjon befolkningen henvender seg til når kriser inntreffer. Det er derfor viktig at kommunen har oversikt også over andre virksomheters beredskap, og kan informere om dette.

Politisk motivert terrorisme har blitt et globalt problem som ikke kan ignoreres lokalt. For Sør-Varanger kommune vil dette i første rekke få betydning i oppbygging av en havnekontroll i samsvar med de internasjonale krav. Petroleumsaktiviteten i våre nærområder vil ikke bare øke fokus på den virksomhet som foregår lokalt, men også på de interesser som kan være terrormål i forhold til internasjonal politisk utvikling. I dette perspektiv er det viktig at forsvarets nærvær i kommunen ikke svekkes.

Lov om kommunal beredskapsplikt, § 14 – 15, pålegger kommunene å kartlegge uønskede hendelser som kan inntreffe, vurdere sannsynligheten for at dette kan skje og hvordan dette kan påvirke kommunen (ROS analyse). Med bakgrunn i analysen skal kommunen utarbeide



beredskapsplan som skal inneholde oversikt over hvilke tiltak kommunen har forberedt for å håndtere uønskede hendelser.

Sør-Varanger kommune startet høsten 2013 arbeidet med revisjon av sine ROS-analyser og dette arbeidet er ventet å være ferdig i løpet av år 2014. Den kommunale beredskapsplanen skal være oppdatert og revideres minimum en gang pr. år.

<b>Målsetting:</b>
<b>Samfunnssikkerhet skal være godt politisk forankret og alle ledd i den kommunale organisasjonen bevisstgjøres</b>
<b>1. Alle fag-, sektor- og handlingsplaner skal vurdere risiko og sårbarhet i virksomheten, og angi hvilke tiltak som skal settes inn for å forebygge uønskede hendelser</b>
<b>2. Personell som får ansvar i krise- eller beredskapssituasjoner oppdateres og øves i sine gjøremål</b>
<b>3. Den politiske og administrative kriseledelse øves i samarbeid med fylkesmannens beredskapsavdeling og andre virksomheter som har beredskapsansvar i kommunen</b>
<b>4. Det utarbeides en samlet plan for kommunal beredskap, mediehåndtering og informasjon til befolkningen i krisesituasjoner</b>

#### **4.0 Klima og miljø – et lokalt klimaarbeid**

Stortinget har samlet seg i et bredt forlik om nasjonale mål om å redusere klimagassutslippene for å motvirke konsekvenser av global oppvarming. Som planmyndighet har kommunene fått en viktig rolle i å bidra til å redusere klimagassutslippene. For å lykkes i lokalt klimaarbeid har kommunestyret i Sør-Varanger i så måte vedtatt en egen energi- og klimaplan.

Energi- og klimaplanen synliggjør og konkretiserer noen av mulighetene kommunen har for å oppnå en omlegging og effektivisering av energibruk. Planen belyser tilknyttede områder som har relevans for energi og klima:

- Energiforbruk i ulike sektorer i kommunen
- Klimagassutslipp fra de ulike sektorene i kommunen
- Tilgang på lokale fornybare ressurser
- Vurdering av fremtidig energi- og klimaløsninger
- Tiltak og handlingsplan

Sør-Varanger kommune har natur og miljøer vi tilbringer mye tid i, og som vi med stor stolthet viser fram. Følgelig er en viktig brikke for å lykkes i det lokale klimaarbeidet at kommunen har en god forankring og oppfølging av planen.

#### **5.0 Økonomiske planforutsetninger**

Forrige kommuneplanperiode har vært preget av store investeringer som i all hovedsak har vært finansiert ved låneopptak. Investeringene har vært knyttet til utvikling av Sør-Varangersamfunnet med ny skole og barnehage i Kirkenes samt omsorgsboliger, svømmehall og øvrig infrastruktur. Investeringene har vært nødvendige for å imøtekomme samfunnsutviklingen og veksten som særlig foregår på Kirkenes-halvøya.



Som følge av de store investeringene har lånegjelden økt betraktelig i perioden 2004-2014. Fra en forholdsvis beskjeden lånegjeld på 345 mill.kr i år 2004, har dette økt til 1,1 mrd ved inngangen til 2014. I 2004 var kommunens netto lånegjeld på 49,2 % av brutto driftsinntekter, tilsvarende tall for 2013 er 113,8 %. Fylkesmannen har signalisert at en lånegjeld i størrelsen 60-70 % av brutto driftsinntekter er et måltall for sunn kommuneøkonomi. Lånegjelden pr innbygger har i samme periode økt fra kr. 25 814,- i 2004 til kr.94 065,- i 2013, mens landsgjennomsnittet i 2013 er på kr. 38 405,- pr innbygger.

Kommunen benytter stadig mer av brutto driftsinntekter til å betjene renter- og avdrag som følge av den høye lånegjelden. Selv om avdragstiden for 2013 er beregnet utfra minste tillatte avdrag er avdragene i perioden 2004 – 2013 økt betraktelig og rente- og avdragsbelastningen er fordoblet, fra i underkant av 30 mill.kr til vel 60 mill.kr. I 2004 betalte kommunen vel 18,6 mill.kr i avdrag med en gjennomsnittlig løpetid på lån på 18 år. I 2013 var avdragsutgiften i overkant av 33 mill.kr med en gjennomsnittlig avdragstid på 35 år. Dette viser at perspektivet på nedbygging av kommunens lånegjeld vil gå langt senere enn det som var forutsatt ved inngangen til forrige planperiode.

Kommunen står fortsatt overfor fremtidige investeringsbehov både innenfor omsorg- og oppvekstområdene. Flere alternativer har vært diskutert blant annet et nybygg i nær forbindelse til Nye Kirkenes sykehus. En fremtidig skolestruktur med sammenslåing av flere skole på Kirkenes-halvøya kan også resultere i nybygg. Fortsatt satsning på tilrettelegging av infrastruktur for boligbygging og næringsutvikling kan også kreve investeringer i nær fremtid. Dersom en legger dette til grunn vil en vanskelig kunne se for seg en reduksjon av lånegjelden snarere en økning i den kommende kommuneplanperioden.

Selv om kommunen har en nærings- og infrastrukturesatsning bør kommunen allikevel komme ned på et akseptabelt nivå hva angår lånegjeld. Følgelig har Sør-Varanger en overordnet økonomisk målsetting om at lånegjelden i løpet av kommuneplanperioden skal reduseres slik at den utgjøre 95-100 % av brutto driftsinntekten.

Kommunestyret har videre vedtatt at salgsinntekter på tomt og bygg skal benyttes til ekstraordinære avdrag på lånegjelden eventuelt som egenkapital i egne investeringer.

Kommunesektoren blir stadig tilført nye samfunnsviktige oppgaver. Blant annet har virkningene av samhandlingsreformen nå begynt å gjøre seg gjeldende i flere kommuner og flere reformer og nye oppgaver står for tur. Regjeringen varsler strammere kommuneøkonomi og mener landet er modent for en ny kommunestruktur som løsning på de økonomiske utfordringene. Sør-Varangers beliggenhet gjør at en kommunesammenslåing neppe vil kunne løse de økonomiske utfordringene vi står overfor. Kun langsiktig og god økonomisk planlegging og en reduksjon og omlegging av dagens tjenestenivå vil kunne gi økonomisk overskudd. Fylkesmannen har signalisert at i en god kommuneøkonomi bør netto driftsresultat utgjøre mellom 3-4 % av brutto driftsinntekter. For Sør-Varanger kommune vil dette utgjøre et sted mellom 25-35 mill.kr. Netto driftsresultat sier noe om kommunens handlefrihet og avsetning til fond. De siste årene av forrige planperiode har netto driftsresultatet ligget på mellom 2-3 % av brutto driftsinntekter.

Det er utfordrende å budsjettere med overskudd i størrelsesorden 3-4 %. Kommunen er pr. inngangen til 2014 i en underskuddssituasjon og det er budsjettert med negativt nettodriftsresultat og ingen avsetninger til disposisjonsfond. Slikt sett kan det være mer naturlig at kommunen søker



å budsjettere med 1 % netto driftsresultat av brutto driftsinntekter i begynnelsen av perioden og øker gradvis utover i kommuneplanperioden til en når målet om mellom 3-4 %

<b>Målsetting:</b>	
<b>Kommunens lånegjeld i løpet av kommuneplanperioden skal reduseres slik at den utgjør 95-100 % av brutto driftsinntekten.</b>	
<b>Målsettingen oppnås ved at:</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Netto driftsresultat for 2015 settes til 1 % av brutto driftsinntekter</li><li>• Netto driftsresultat for 2016 settes til 2 % av brutto driftsinntekter</li><li>• Netto driftsresultat for 2017 settes til 3 % av brutto driftsinntekter</li><li>• Netto driftsresultat for 2018 og videre i kommuneplanperioden settes til 4 % av brutto driftsinntekter.</li></ul>

## 6.0 Sør-Varanger mot 2026

I dette kapitlet gis det retningslinjer for hvordan mål og strategier gjennomføres i kommunens virksomheter og ved medvirkning fra andre offentlige organer og private. Samfunnsdelen inneholder ikke tiltak, men mål og strategier som skal utdypes og konkretiseres i kommunedelplaner eller temaplaner på ulike tjenesteområder. Tiltak utvikles og gis økonomi i handlingsdelene til kommunedel- og temaplaner.

Målsettingen for Sør-Varanger kommune i år 2026 er at det har utviklet seg til et selvfølgelig kommunikasjons- og næringsmessig senter i Finnmark, med nasjonalt etterspurt kompetanse på markedsforhold, logistikk, nærings- og kultursamarbeid i forhold til øvrige land i Barentsregionen. Den positive utviklingen i næringslivet har skapt grunnlag for en befolkningsvekst i alle deler av kommunen.

Kommunen har, i takt med de økte behov, lagt til rette for hensiktsmessige bolig- og næringsareal, samtidig som det er ført en miljøpolitikk som har tatt vare på naturen både som en høstbar ressurs og et rekreasjonssted for befolkningen.

Offentlige og private tjenester er bygd ut og gir et kvalitativt tilbud som bidrar til å gjøre Sør-Varanger kommune til et foretrukket etableringssted for bedrifter, ungdom og tilflyttere i et internasjonalt miljø.

Sør-Varanger kommune har som målsetting å nå 12000 innbyggere i 2026, det vil si at det må jobbes ut fra en årlig befolkningsvekst på 1,45 %. Det skal tas hensyn til at veksten kan innebære økt etnisk, religiøs og kulturelt mangfold. Å videreutvikle et sterkt sentrum vil være viktig for å tiltrekke seg innflyttere, spesielt ungdom.

Med dette bakteppet er kommuneplans overordna hovedmål:

<b>Overordnet visjon for Sør-Varanger kommune</b>
<b>Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. Arealdisponering og offentlig service og tjenesteproduksjon skal dimensjoneres ut fra en samlet befolkning på 12000 innbyggere ved planperiodens utløp, og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og</b>





## for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.

Hovedmålet vil være retningsgivende for de politiske og administrative prioriteringer i hele den kommunale organisasjon i planperioden. Dette innebærer at;

### **Alle kommunens sektorplaner samordnes mot målet og de økonomiske forutsetninger som legges til grunn i kommuneplanen**

Kommunal service og tjenesteproduksjon må i særlig grad bygges ut på de områder som etterspørres av innbyggere i yrkesaktiv alder

Arbeidstakere i yrkesaktiv alder, som av en eller annen grunn er ute av arbeidslivet, skal gis muligheter til arbeid

Det planlegges areal og kommunal infrastruktur for ca 1200 nye arbeidsplasser, fordelt på industriarbeidsplasser, handel, annen service og tjenesteyting. Sjøvendte næringsareal forbeholdes virksomhet som er avhengig av tilknytting til havet

Kommunal tilrettelegging i distriktene bør konsentreres om de steder som har, eller vil få, en befolkning som gir grunnlag for lokal arbeidskraft og sentrale funksjoner som nærbutikk, skole, barnehage og kulturtilbud

En styrking av Kirkenes som regionalt senter for et variert handels- og kulturtilbud

Sør-Varanger kommune skal arbeide systematisk for å fremme kunnskap og stille krav om universell utforming av det menneskeskapte miljø i tråd med lover og retningslinjer.

I begynnelsen av kommuneplanperioden budsjetteres det med 1 % netto driftsresultat av brutto driftsinntekter, og dette vil utover planperioden økes der til målsettingen om 3-4 %

## 7.0 Særlige satsningsområder

Målet om at Sør-Varanger kommune skal ha en større befolkningsvekst enn de nasjonale prognoser tilsier, innebærer at kommunen i planperioden må prioritere de tiltak som antas å ha størst effekt ved valg av bosted.

Den største mobilitet finnes blant yngre yrkesaktive. Det er følgelig dem og deres familiers ønsker og behov som i særlig grad må tilfredsstilles. Som en konsekvens av hovedmålet for planperioden skal følgende satsingsområder gjelde for Sør-Varanger:

**Næringsutvikling**  
**Infrastruktur**  
**Barn og ungdom**  
**Kompetansebygging**  
**Folkehelse**

## 7.1 Kommunal arealforvaltning

Med de befolkningsmål og overordnede satsningsområder som legges til grunn i kommuneplanen vil det være behov for å lokalisere og utforme attraktive næringsareal, utvikle gode boområder, sikre en helsefremmende planlegging.

Kommuneplanens arealdel og øvrig kommunal arealforvaltning skal bygge på de målsettinger og strategier som er vedtas i kommuneplanens samfunnsdel.



## 7.2 Næringsutvikling

Sør-Varanger har tradisjonelt vært sterkt forankret i mineralnæringen noe som bidro til å skape en næringsmessig monokultur. Selv om mineralnæringen igjen er en viktig virksomhet i kommunen er næringslivet mye mer variert og uavhengig av en enkelt hjørnesteinsbedrift.

Som en følge av Sør-Varangers geopolitiske beliggenhet forventes det en sterk vekst innenfor oljerelatert industri og positive effekter som følge av åpningen av den nordlige sjørute. For utenom et allerede godt utviklet kommunalt tjeneste tilbud og næringsliv er altså Sør-Varangers beliggenhet vår viktigste ramme for næringsutviklingen.

- Vår beliggenhet nær Russland, Finland og Barentshavet
- Gode havneforhold med strategisk plassering så vel i forhold til et russisk transportbehov som til petroleumsvirksomhet i Barentshavet og en nordlig sjørute
- Et fjordsystem som gir mulighet for marint oppdrett i de minst værutsatte deler av Øst-Finnmark
- Beliggenhet, kulturhistorie, Natur og opplevelser som grunnlag for reiselivsutvikling
- Lokal kompetanse innenfor tjenesteytende næringer som er lite avstandspåvirket, især innenfor IKT og konsulenttjenester
- Eksklusivt råstoff som grunnlag for så vel småscale som industriell matvareproduksjon
- Strategisk plassering for FoU-virksomhet, spesielt rettet mot miljø, natur- og ressursovervåkning og forvaltning i nordområdene
- Sør-Varanger kommune og Kirkenes er tiltenkt en sentral rolle i fremtidens transportnett innenfor Barentsregionen. Kirkenes vil utgjøre en knutepunktsfunksjon for vei, hav og luft. Samtidig som at Finland ser på muligheter for ny jernbanetrasé fra Rovaniemi til Kirkenes.

<b>Visjon:</b>	
<b>Regionssenteret Sør-Varanger er den kommunen med størst konkurransekraft og verdiskapning i hele Øst-Finnmark</b>	
<b>Delmål</b>	<b>Strategi</b>
<b>Sør-Varanger skal ha et allsidig og konkurranse-dyktig næringsliv med høy kompetanse og spennende jobbmuligheter</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Gjennom god informasjon om, og markedsføring av, skal kommunen bidra til å trekke nye etableringer til kommunen<ul style="list-style-type: none"><li>◦ Det er særlig ønskelig å tiltrekke nasjonale og internasjonale kompetansemiljøer og kunnskapsnæringer.</li></ul></li><li>• Satse aktivt på rekruttering</li><li>• Kommunen og næringslivet skal i fellesskap markedsføre Sør-Varangers potensiale og kvaliteter</li><li>• En økt videreføring og verdiskapning innenfor uttak av mineraler</li><li>• Inkludere innvandrere og rekruttere arbeidskraft ved hjelp av målrettet tilrettelegging for personer og grupper i kommunen, for å beholde innbyggere og for å få nye hit.</li><li>• Bidra til at det legges best mulig til rette for arbeidsinnvandring</li><li>• Synliggjøre jobb- og karrieremuligheter og øke samarbeidet med universitet- og høyskoler.</li><li>• Tilby ungdom sommerjobber og praksisplasser, samtidig som at næringslivet stimuleres til å gjøre det samme.</li><li>• Inkludere innvandrere og rekruttere arbeidskraft ved hjelp av målrettet tilrettelegging for denne gruppen i kommunen, for å beholde innbyggere og for å få nye hit.</li></ul>
<b>Sør-Varanger er fremtidig</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Fremtidig havnerelatert industriutvikling skal foregå på</li></ul>



<b>verts-kommune petroleumsindustri/ basevirksomhet i Øst- Finnmark.</b>	<p>Tømmerneset. Her tilbys det basefunksjoner overfor norsk og russisk petroleumsvirksomhet i Barentshavet.</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Det legges til grunn en knutepunkttilnærming for industrirealisering av Tømmerneset</li><li>• Støy- og arealkrevende industri lokaliseres på Tømmerneset/KILA</li><li>• Kirkenes posisjoneres som en viktig havn i den nordlige sjørute og som en nasjonal knutepunktshavn for godsomslag i samhandel med Russland.</li><li>• Kirkenes havn videreutvikles som utskipningshavn for landbasert industri</li></ul>
<b>Sør-Varanger har et mangfoldig og innovativt næringsliv</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Legge til rette infrastruktur som gjør det mulig, gjennom utvidelser, knoppskyting og nyetableringer, å skape 1200 nye arbeidsplasser innen produksjon, privat og offentlig tjenesteyting</li><li>• Utvikle et sterkere teknologi-/IT-miljø</li><li>• Trekke til seg kompetansemiljøer/kunnskapsnæringer</li><li>• Videreutvikle gode rammebetingelser for handel, tjenesteyting og reiseliv.</li><li>• Prioritering av næringsfond til innovasjon og nyskaping i tillegg til større utviklingsprosjekter til næringsliv og samfunnsutvikling</li><li>• Videreutvikle en velfungerende reiselivsnæring, herunder;<ul style="list-style-type: none"><li>○ Utvikle en god reiselivsinfrastruktur</li><li>○ Legge til rette for et natur- opplevelsesbasert reiseliv, samtidig som at kulturelle- og grenseoverskridende Sør-Varanger videreutvikles som reiselivsprodukt.</li><li>○ Videreutvikle Sør-Varanger til et attraktivt og internasjonalt reisemål</li><li>○ Bidra til at hurtigrutas endepunkt fremstår som mer attraktiv i reiselivssammenheng</li><li>○ Kommunestyret vil vurdere å innarbeide «Masterplan for reiseliv» som en kommunal sektorplan</li></ul></li><li>• Kirkenes styrkes som et sterkt handelssenter og møtested i Øst-Finnmark og Barentsregionen.</li><li>• At kommunens administrative og politiske apparat hurtig kan besvare og avgjøre henvendelser fra næringslivet.</li><li>• At kommunens avgifts- og bevillingspolitikk er påregnelig og stabil, med en konsekvent holdning til dispensasjonssøknader.</li><li>• At kommunen aktivt søker å påvirke næringslivets rammebetingelser overfor andre myndigheter, institusjoner og virksomheter.</li><li>• Et nært samarbeid med Finnmark fylkeskommune som regional utvikler, og andre aktører innen næringsutvikling og finansinstitusjoner i regionen.</li><li>• Legge til rette for at de lokale kulturnæringer kan fortsette sin positive utvikling.</li><li>• Videreutvikle det næringsmessige samarbeidet med våre finske og russiske naboer.</li></ul>
<b>Sør-Varanger har levedyktige primærnæringer</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Stimulere til at de økonomiske virkemiddelordninger bidrar til å bevare og øke verdiskapningen i primærnæringene.</li><li>• Tilstrebe samarbeid mellom aktører innenfor landbruk, reindrift og reiseliv for å sikre god sameksistens med tanke på utmarksbruk.</li><li>• Tilstrebe samarbeid mellom aktører innenfor landbruk, reindrift og reiseliv for å utvikle felles produkter.</li><li>• Legge til rette for at nødvendige areal er tilgjengelige for nyetableringer og utvidelser av eksisterende gårdsbruk.</li><li>• Ved nye arealinngrep utenfor tettbygde strøk som ikke er i henhold til kommuneplanens arealdel skal berørt reinbeitedistrikt gis uttalelsesrett som en del av kommunal saksbehandling.</li><li>• Bidra til økt videreføring og verdiskaping i primærnæringene.</li></ul>



### 7.2.1 Relevans for arealforvaltning og kommuneplanens arealdel

Arealdisponeringen skal legge til rette for vekst, gjennom fortetting og bruk av nye areal.
Legge til rette for grønt- og parkutforming i de bynære områdene.
Støy- og arealkrevende industri skal lokaliseres utenfor Kirkenes, men sentrumsnært.
Se på mulighetene for å avsette fremtidsretta areal i sjøen for havbruksnæringen.
Et godt og effektivt planarbeid på Tømmerneset har høy prioritet.

### 7.3 Infrastruktur

I dette kapittel behandles så vel klassisk infrastruktur, representert gjennom areal- og kommunikasjonsplanlegging som tiltak som har til formål å styrke kommunens sosiale, kulturelle og miljømessige profil, både overfor egne innbyggere og besøkende.

En positiv utvikling for næringslivet vil generelt være avhengig av: Gode kommunikasjonstilbud, spesielt flyruter, så vel innad i fylket som til Oslo/Tromsø og i tverrforbindelser til Finland og Russland, utbygging av høyhastighet fibernett, tilrettelegging av reiselivsrelatert infrastruktur, Hurtigruta som transportmiddel og som internasjonal markedsfører av reiseliv i området, nærhet til sykehustjenester og videregående undervisning, variert kulturtilbud og andre tilbud til barn og ungdom (se satsningsområde barn og ungdom)

Sør-Varanger kommune står overfor en av Nord-Norges største infrastruktursatsning hva angår tilrettelegging av attraktive areal på Tømmerneset og Slambanken, og her vil kommunen spille en offensiv tilretteleggerrolle. Selv om de ulike tiltakshavere på Tømmerneset er ansvarlig for egne områdereguleringer er det viktig at kommunen har en overordna styring på planarbeidet. Denne satsningen berører forhold som samfunnsutvikling, byutvikling, reiseliv, reindrift, kommunal og statlig infrastruktur, nasjonal laksefjord, samordna areal- og transportplanlegging, m.m.

<b>Visjon:</b>	
<b>I 2026 har Sør-Varanger en effektiv, moderne og fremtidsretta infrastruktur som bidrar til at kommunen er foretrukket etableringssted for bedrifter, ungdom og tilflyttere.</b>	
<b>Delmål</b>	<b>Strategi</b>
<b>Sør-Varanger kommune har en forutsigbar næringsretta infrastruktursatsning</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• I prioritert rekkefølge skal det særskilt satses på;               <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Havne og industri-/næringsareal</li> <li>2. Fremtidsretta innfartsløsning til Kirkenes</li> <li>3. Utbedring og utbygging av Høybuktmoen lufthavn.</li> <li>4. Storskog tollstasjon</li> <li>5. En styrking av vedlikeholdet på det kommunale, fylkeskommunale og statlige veinettet</li> <li>6. Mellomriksveiløsning Pasvik-Nellim</li> </ol> </li> </ul>
<b>Næringsliv, forvaltning og private husstander har tilgang til reel og stabil høykapasitets fibernett</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Det skal være et stabilt høyhastighets fibernett i hele kommunen</li> <li>• Infrastrukturplaner skal høyde for traseer for fiberfremføring</li> <li>• Jobbe for en sammenknytting av Norsk, Russisk, Finsk fibernett</li> <li>• Oppfordre tilbydere av fibernett til å differensiere prisene slik at alle av kommunens innbyggere har mulighet til å kople seg på fibernettet</li> </ul>
<b>Styrking av Kirkenes</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Fortetting av «det historiske sentrum» med fortsatt satsing på handel og tjenesteyting, samt sentrumsnære boliger og kontor</li> <li>• Finne muligheter for byutvikling som tar hensyn til nye samfunns- og næringsbehov, samtidig som at viktige gjenreisningsmiljøer ikke svekkes.</li> <li>• Gode parkeringsløsninger i boligområder og i sentrum</li> <li>• Legge til rette for at Hurtigruten kan flyttes til sentrum</li> <li>• Se må muligheter for egnede havneforhold for mindre fiskefartøy</li> </ul>



<b>Sør-Varanger har en helsefremmende Infrastruktur</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Sammenknytting av løypestråser for sykkel-, ski- og gangstier</li><li>• Tilrettelegge for at en større andel av trafikken skjer med gående og syklende</li><li>• Tilrettelegge for at en større andel av trafikken skjer med kollektive transportmidler</li><li>• Idrettsanlegg tilpasset barn og ungdoms ønsker og behov</li><li>• Legge til rette for parkeringsplasser ved utfartsstedene</li><li>• Utvikle attraktive grøntområder og aktivitetsparker i byen</li><li>• Tilrettelegge fri og grøntareal i boligfelt</li><li>• Universell utforming skal være et bærende prinsipp i all planlegging, slik at hovedløsningen kan brukes av flest mulig. Dette gjelder blant annet tilgjengelighet til offentlige bygg, anlegg, næringsbygg, friluftsområder og kollektivtrafikk.</li><li>• Tilrettelegging for ulike former for friluftsliv</li><li>• Satse på kultur, idrett og fritidstilbud, så vel overfor egen befolkning som i reiselivssammenheng, og overfor personer med midlertidig opphold i kommunen</li><li>• Gode kulturtilbud og anlegg for fysisk utfoldelse</li><li>• Vil planperioden se etter egnede lokaliteter for småbåthavner</li><li>• Se på muligheten for å utvikle boligområder med særskilte behov</li><li>• Være pådriver for og bidra til et universelt utformet trafikksystem</li></ul>
<b>En god utmarksforvaltning</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• En bærekraftig forvaltning av utmark og sjøareal i en balansert avveining mellom næringsinteresser, fritidsinteresser og vern</li><li>• Oppnå gode og varige snøskutertraseer i samråd med primærnærings, reiseliv og lokalbefolkning.</li></ul>

### 7.3.1 Relevans for arealforvaltning og kommuneplanens arealdel

<ul style="list-style-type: none"><li>• At det i arealplansammenheng søkes å finne gode muligheter for sentrumsutvikling, samtidig som at gjenreisningsmiljøet ikke svekkes.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>• I arealforvaltningen vise velvillighet til bolig- og næringsinitiativ i distriktene</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>• Avsette gode areal for parkeringsplasser ved mye brukte turstier/-løyper</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>• At det det avsettes gode og fremtidsretta snøskutertraseer i arealplanen</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>• Tilrettelegge for fri- og grøntareal i boligfelt, samtidig som at sjøkant og turområder holdes tilgjengelig</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>• Tilgjengelighet til offentlige bygg og anlegg, næringsbygg, friluftsområder skal universelt utformes i tråd med lover og retningslinjer.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>• Arealplanlegging og -forvaltning skal legge til rette for at hurtigruta kan anløpe sentrum</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>• Være åpen for at det kan tilrettelegges for gode idrettsareal tilpasset de unges behov</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>• Sjøvendte næringsareal forbeholdes virksomhet som er avhengig av tilknytting til havet</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>• I planperioden tilrettelegge for mindre fiskefartøy og småbåthavner</li></ul>

### 7.4 Barn og ungdom

Barn og ungdom utgjør en viktig andel av befolkningen og de utgjør en av kommunens fremste ressurs. At de unge i kommunen befinner seg i et oppvekstmiljø basert på trygghet, trivsel og tilhørighet er viktig for å utvikle høy sosial og faglig utvikling. De unge utgjør fremtiden til Sør-Varangersamfunnet.

Gode oppvekstvilkår for barn og ungdom vil kreve en helhetlig og tverrsektoriell innsats. Det er summen av tiltak som er avgjørende for om de unge opplever trivsel og tilhørighet til lokalsamfunnet. Samtidig hverken kan eller skal de offentlige tjenester og tilbud erstatte foreldreansvar, frivillige organisasjoners innsats, stimulans til egenaktivitet eller dugnadsånden i nærmiljøet.



I et samfunn hvor begge foreldrene ønsker å være yrkesaktive, samtidig som at mange barn kun bor med en av foreldrene, øker etterspørselen etter tjenester som gjør det mulig å kombinere arbeid og foreldrerollen allerede fra barnas første leveår. Trygghet for barn og unges oppvekstvilkår får dermed ikke bare betydning for de unge selv, men også for foreldregenerasjonens valg av bo- og arbeidssted.

Arbeidslivet vil i fremtiden stille store krav til de ansattes evne til å tilegne seg ny kunnskap. Det beste grunnlag vil da være at vi helt fra det første møte med skoleverket opplever at kvalitet og ansattes kompetanse og holdninger stimulerer til et spennende, inkluderende, utviklingsrettet og aktivt læringsmiljø.

Sør-Varanger-samfunnet kjennetegnes av et etnisk, religiøst og kulturelt mangfold. Så vel nasjonale prognoser som kommunens egne ambisjoner om økning i folketall og samkvem med naboland, vil etter all sannsynlighet øke det internasjonale innslag. Møteplasser som fremmer integrering og antirasistiske holdninger blant barn og unge er viktig for å oppleve tilhørighet i fellesskapet.

Sør-Varanger har et bredt undervisningstilbud i den videregående skole, med hele Finnmark som rekrutteringsområde. Borteboende elever utgjør, sammen med soldater som gjør førstegangstjeneste ved GSV, et betydelig innslag i ungdomsgruppen.

Lag og foreninger har tradisjonelt stått for mange av de unges fritidsaktiviteter. I dagens ungdomskultur ser vi også at nye strukturer, med løsere organisasjonsformer, har et høyt aktivitets-nivå. Ny teknologi har skapt PC- og videobaserte ungdomsaktiviteter som samtidig kan være isolerende uten arenaer for samhandling. Skillet mellom organisert og uorganisert ungdom er til en viss grad utvisket. Dette innebærer at også kommunen må utvikle nye samarbeidsformer, dersom barn og ungdom skal få reell medinnflytelse på egne oppvekstvilkår.

<b>Visjon:</b> <b>Barn og ungdom preges av høy sosial og faglig utvikling, noe som oppnås ved et oppvekstmiljø basert på trygghet, trivsel, tilhørighet og tilgjengelighet</b>	
<b>Delmål</b>	<b>Strategi</b>
<b>De unge skal gis medbestemmelse i planlegging, beslutninger og ved gjennomføring av aktiviteter som påvirker deres hverdag</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Vektlegge ungdomsrådet i saker som angår barn og ungdom</li><li>• Ta særlig hensyn til barn og ungdom sine behov og interesser i by og parkutforming</li></ul>
<b>Sør-Varanger er dyktig til å se oppvekst i helhet, fra barnehage til Videregående</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Videreføre gode pedagogiske modeller for å tenke oppvekst i helhet</li><li>• Legge til rette for at frivilligheten har gode tilbud til barn i alle aldrer og funksjonsnivå</li><li>• Opplysning om arbeidslivet i skolen</li><li>• Styrke fokuset på kvalitet i barnehagen, hvor det fokuseres på barnehage som institusjon i livsløpsperspektiv</li><li>• Full barnehagedekning hvor barnas behov er i fokus, samtidig som man ser på muligheter for å tilpasse åpningstider til foreldrenes arbeidstider</li><li>• En kvalitetsorientert kulturskole som er åpen for nye uttrykksformer og fremmede kulturer, og med tilbud i distriktene</li><li>• Fremme verdier som toleranse og respekt for</li></ul>



	<p>alle mennesker</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Et forebyggende helsearbeid som møter ungdommen på deres egne premisser</li><li>• Stimulere til ungdomskontakt over grensene, og deltakelse i internasjonale prosjekter</li><li>• Samarbeide med andre offentlige foretak om fritidstilbud for ungdom med midlertidig opphold i kommunen</li></ul>
<b>Utvikle gode (nær-)miljø, trivsels og læringstiltak</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Fremme verdier som toleranse og respekt for alle mennesker, med nulltoleranse for mobbing</li><li>• Stimulere til aktivitetstilbud for de aller minste barna</li><li>• Utvikle arenaer som er tuftet på trygghet, fellesskap og tilgjengelighet</li><li>• De kommunale helseforetakene gjøres mer tilgjengelig for barn og ungdom</li><li>• Økt fokus på holdningsskapende arbeid og engasjement for barn og ungdom.</li><li>• Gi barn og unge økt forståelse for miljømessige utfordringer i et ledd for å skape en bærekraftig utvikling</li><li>• Skolebygg og læremidler skal være tidsmessige og tilpasset arbeidsformene</li><li>• Trafikksikre boområder med trygge skoleveger</li><li>• Stimulere og legge til rette for frivillig innsats sammen med foreldre, lag og foreninger</li><li>• Legge til rette for egenaktivitet ved å anlegge gode leke- og fritidsareal i nærmiljøet.</li><li>• Utnytte skolebygg som møteplass i fritiden</li><li>• Bevisstgjøre barn og ungdom om lokalhistorie og vår flerkulturelle tradisjoner</li><li>• Videreutvikle velutvikla og mangfoldige tilbud til ungdom</li><li>• Stimulere til ungdomskontakt over grensene, og deltakelse i internasjonale prosjekter</li><li>• Barn og ungdom med ekstra bevegelsesbehov skal sikres tilgjengelighet til sosiale og faglige tilstelninger</li></ul>

## 7.5 Kompetansebygging

Arbeid med kunnskapsressurser og kompetanse er stadig viktigere for arbeidslivet. Dette er viktig for offentlig og privat virksomhet skal makte å møte de løpende utfordringer i dagens kunnskapssamfunn. For enkeltmennesket kan det å tilegne seg ny kunnskap, og være med i spennende læringsprosesser være et gode som har verdi i seg selv. Et tilrettelagt tilbud for ny kunnskap vil kunne være medvirkende i valg av bosted og for etableringen av innovative bedrifter.

Det norske kostnadsnivå medfører at vi i mindre grad kan konkurrere på verdensmarkedet med standardprodukter. Både privat og offentlig sektor er derfor avhengig av å holde en høy innovasjonstakt, hvor kunnskapsbasert verdiskapning blir en innsatsfaktor på lik linje med de materielle ressursene. Velferdssamfunnet vil i fremtiden være avhengig av kompetansefornyelse, skapt av teknologiske nyvinninger og omstillinger i produksjon og organisasjon.

Kompetanse har tradisjonelt vært knyttet til utdanning og vitnemål. I de senere år har realkompetanse kommet mer i fokus, og det er etablert systemer for dokumentasjon og verdsetting av denne. Det er også gitt åpning for studier på høyere nivå, basert på realkompetanse. Andre



kvaliteter, som skaperevne og initiativ inngår i dag i manges definisjon av kompetansebegrepet. Kompetansebygging vil da si å videreutvikle de menneskelige ressurser slik at både individ og samfunn bedre blir i stand til å møte fremtidige utfordringer.

Sør-Varanger har betydelige arbeidskraftressurser med utenlandsk bakgrunn. Andelen antas å øke i planperioden. Ordningen med yrkesprøve, realkompetansevurdering og tilrettelegging for lærekandidatutdanning og praksisbrev vil være av vesentlig betydning for riktig utnyttelse av denne arbeidskraften.

Yrkesvalg er ofte påvirket av arbeidsmulighetene på hjemstedet. Etter- og videreutdanning vil for det store flertall være mer motiverende enn omskolering. Kravet til kompetansefornyelse kommer tidligere i yrkeskarrieren enn før. Det stilles økte krav til å kunne kombinere opplæring/studier med lønnet arbeid og omsorg for barn. Det blir da viktig at det er samsvar mellom både den grunnleggende fagopplæring og de kompetansehevende tilbud som gis i kommunen og lokalt arbeidsliv.

Internasjonalt samarbeid innen FoU og utdanning er en av de beste måter å redusere de problemer landegrensene skaper. Det gir mulighet på begge sider til å utnytte kunnskap og kompetanse i så vel sterkere økonomisk som sosial og kulturell integrasjon. Ut fra den posisjon Sør-Varanger er tillagt som nasjonalt brohode mot Nordvest-Russland bør forholdene ikke bare legges til rette for kompetansebygging i forhold til Russland generelt, men også for samarbeidende FoU-miljø.

<b>Visjon</b>	
<b>Sør-Varanger er senter for innovasjon og kompetanseutvikling i Øst-Finnmark. De menneskelige ressurser videreutvikles slik at individ og samfunn er i stand til å møte fremtidige utfordringer</b>	
<b>Delmål</b>	<b>Strategi</b>
<b>Sør-Varanger skal ha en inkluderende skole preget av kvalitet, trygghet, trivsel og tilgjengelighet</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Videreutvikle kvalitet for kompetanse i skolen</li><li>• Elever må sikres en enhetlig og likeverdig utdanning</li><li>• Jobbe frem en gjennomgående kompetanseplan fra barnehage og helt ut til 10.trinn</li><li>• Videreutvikle bruken av "det virtuelle klasserom"</li><li>• Videreutvikle trivsels- og trygghetstiltak på skolene</li><li>• Søke å opprettholde skoletilbud der det er et bærekraftig elevtall og hvor det kan tilbys et forsvarlig undervisningstilbud.</li><li>• En videregående skole med fullstendig undervisningstilbud innen fag som særlig etterspørres av lokalt næringsliv</li><li>• Opplærings- og utdanningsstrukturen må tilpasses næringsstrukturen og så langt som mulig være i forkant av den type arbeidskraft som etterspørres</li><li>• God kvalitet på karriereveiledning</li><li>• Legge til rette for gode overganger mellom Barnehage, skole, videregående</li></ul>





	<ul style="list-style-type: none"><li>• Tilrettelegge for mer praksisarbeid med næringslivet og mellom grunn- og videregående opplæring</li></ul>
<b>Styrke innovasjon, utdanning og Næringsutviklingen i Øst-Finnmark</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Samarbeide med fylkeskommunens godkjenningssentral for realkompetanse og OPUS om tilrettelagt tilleggstudanning for utenlandsk arbeidskraft</li><li>• Stimulere offentlig virksomhet og det private næringsliv til å inngå lærlingekontrakter, der kommunen bør ta et særlig ansvar for å tilby lærlingeplasser</li><li>• Stimulere til vekst og utvikling av FoU-miljø</li><li>• I samarbeid med andre aktører få på plass et høyskole-/universitetssenter som tilbyr et forutsigbart utdanningstilbud. Et utdanningstilbud som også etterspørres av privat og offentlig næringsliv</li><li>• Styrke Kirkenes Kompetansesenters posisjon som tilbyder av kunnskap om russiske forhold, også til et eksternt marked</li><li>• Kommune og Næringsliv jobber aktivt mot rekruttering av stabil og kompetent arbeidskraft</li><li>• Norsk språkopplæring helt opp til Bergenstest-nivå som utgangspunkt for rekruttering av utenlandsk arbeidskraft</li></ul>

## 7.6 Folkehelse

I Sør-Varanger foregår det allerede i dag et folkehelsearbeid i stort omfang. De kommunale virksomheter jobber kontinuerlig direkte eller indirekte for å bedre kommunesamfunnets folkehelse. Barnehager og skoler er kanskje de som bidrar mest positivt til det holdnings- og vaneskapende arbeidet. I tillegg bidrar kommunen ved planlegging og forvaltning at det utvikles gode grøntområder, turløyper, idrettshaller, idretts- og kulturtilbud, idrettsanlegg, kulturlokaler, trygge skoleveger, tilgjengeliggjorte boliger m.m.

Allikevel er det viktig å poengtere at det er ikke bare de kommunale virksomheter som bidrar til folkehelsearbeidet. Sør-Varangersamfunnet preges i dag av en svært engasjert befolkning som i stor grad deltar i frivillig arbeid. Det at samfunnet har en så aktiv og levende frivillig sektor spiller en grunnleggende positiv rolle for folkehelsen. Frivilligheten og dugnadsånden i kommunen er på mange måter «limet» i lokalsamfunnene og bidrar til at befolkningen får et godt og aktivt liv.

### Folkehelsearbeid for Sør-Varanger kommune:

De siste 30 årene har alle grupper i landet fått bedre helse, men helsegevinsten har vært størst for personer med lang utdanning og høy inntekt. For eksempel har denne gruppen lengre forventet levetid enn personer med lavere utdanning og inntekt. Særlig de siste ti årene har helseforskjellene økt, det gjelder både fysisk og psykisk helse, og både barn og voksne. Utjevning av sosiale helseforskjeller bør derfor være en viktig målsetting i folkehelsearbeidet.

Ved gjennomførte referansegrupper og ved innhenting av tilgjengelig statistikk er det identifisert noen områder som er spesielt viktig å løse i kommuneplanperioden. For at folkehelsearbeidet skal lykkes og gi varige resultater vil kommunens barn og ungdom gis en viktig fokus for arbeidet. Dersom en lykkes i arbeidet med våre barn og unge vil det kunne gi positive utfall for identifiserte



utfordringer som utdanning, livsstilsrelaterte sykdommer, aktivitet og kosthold. Likevel er det viktig å understreke viktigheten av hele kommuneorganisasjonen skal tenke folkehelse i alt vi gjør og på den måten vil hele kommunesamfunnet berøres av dette arbeidet.

Kommunen bør iverksette nødvendige tiltak for å møte kommunens folkehelseutfordringer, som tiltak knyttet til oppvekst- og levekårsforhold, fysiske og sosiale miljøer, befolkningens levevaner samt skader og ulykker. Kommunale virksomheter vil i kommuneplanperioden få ansvar for å kartlegge eksisterende folkehelsearbeid, samtidig som at de viser hvordan de kan bli bedre.

Det er viktig å understreke at folkehelsesatsningen er et arbeid som krever kontinuerlig oppfølging og oppdatering. Folkehelsen i kommunesamfunnet vil hele tiden være i endring og det vil derfor være viktig at det hele tiden jobbes for å avdekke folkehelseutfordringer, for deretter å kunne iverksette mer presise folkehelseiltak.

Et viktig grep for å sikre folkehelsesatsningen Sør-Varanger er at alle kommunale virksomheter og foretak får ansvar for å innarbeide helsefremmende arbeid som en del av virksomhetspraksisen. Dette vil merkes i kommunens som organisasjon og ut i kommunesamfunnet.

<b>Visjon:</b>	
<b>I 2026 preges Sør-Varanger av levende lokalsamfunn med aktive og engasjerte innbyggere og velfungerende og målrettede tjenester</b>	
<b>Delmål</b>	<b>Strategi</b>
<b>Sør-Varanger kommune vil gjøre det attraktivt å ta helsefremmende valg i hverdagen</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Samarbeid med frivillige lag og foreninger om helsefremmende aktiviteter</li><li>• Alle kommunens institusjoner (barnehager, skoler, SFO og eldrehjem osv.) fremmer fysisk aktivitet og et sunt kosthold</li><li>• Sikre trygge skoleveger</li><li>• Redusere behovet for bruk av privatbil</li><li>• Ha opplevelsesrike grøntareal for barn og unge</li><li>• Utvikle sosiale møteplasser</li></ul>
<b>En god fysisk og psykisk helse befolkningen</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Videreutvikle Kvellomodellen (Tidlig innsats)</li><li>• Innarbeide gode rutiner for å avdekke og håndtere mennesker som er utsatt for vold i nære relasjoner. Sør-Varanger kommune skal besitte nødvendig kompetanse for å tilby de som er utsatt for vold i nære relasjoner god bistand</li><li>• Et større fokus på barn som pårørende</li><li>• Legge til rette for at eldre kan være mer fysisk aktiv</li><li>• Bedre tilgjengeligheten til etablerte naturområder gjennom å synliggjøre alle de gode turmulighetene</li><li>• Det gis en ekstra fokus på helsefremming for barn og ungdom</li><li>• Store utfordringer i helse- og omsorgssektoren, samt behov for alternative opplæringsarenaer og arbeidstreningsarenaer gjør det aktuelt</li></ul>
<b>Har en helsefremmende infrastruktursatsning og arealforvaltning</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Prioritere helsefremming i de bynære områder og i distriktssentrene</li><li>• Videreutvikle gode aktivitetsanlegg for barn og ungdom</li><li>• Legge til rette for gode parkeringsplasser ved idrettsanlegg og ved attraktive turområder</li><li>• Ha tilrettelagt gode turområder for bevegelseshemmede og andre med spesielle behov</li><li>• Attraktive idrettsanlegg som er tilgjengelig for alle.</li><li>• Videreutvikle differensierte boligfelt, tilrettelagt for ulike</li></ul>



	<p>aldersgrupper og sosiale lag</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Gjøre det attraktivt å ta sunne valg i hverdagen</li></ul>
<p><b>Store utfordringer i helse- og omsorgssektoren, samt behov for alternative opplæringsarenaer gjør det aktuelt å videreutvikle velferdstjenestene.</b></p> <p><b>For å dempe veksten i offentlig tjenesteproduksjon innen helse- og omsorgsområdet styrkes det forebyggende og helsefremmende arbeidet</b></p>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Kommunale virksomheter og foretak har systematisk innarbeidet helsefremmede arbeid som en del av virksomhetspraksisen</li><li>• Gjøre folkehelsevurderinger tilknyttet kommunal saksbehandling</li><li>• Kommunale virksomheter har ansvar for å bygge opp kompetanse for helsefremmende arbeid.</li><li>• Kommunale virksomheter skal systematisk innarbeidet helsefremmende rutiner med oppfølgingsansvar</li><li>• Stille krav om universell utforming i planlegging av nye boligfelt, i h.h.t pbl, slik at folk kan bo lengst mulig hjemme ved høy alder og ved funksjonsnedsettelse. Stimulere til tilrettelegging for universell utforming av eksisterende boliger der dette måtte bli nødvendig på grunn av funksjonsnedsettelse.</li></ul>
<p><b>Økt vekst og kompetanse gjennom et flerkulturelt samfunn</b></p>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Tidlig innsats i språk- og samfunnsopplæring</li><li>• Ivaretagelse og utnyttelse av de ressursene som innvandrere representerer</li><li>• Videreutvikle flerkulturelle arbeids- og fritidsarenaer</li></ul>

### 7.6.1 Relevans for arealforvaltning og kommuneplanens arealdel

I arealplanleggingen skal helsefremming i distriktssentrene og i de sentrumsnære områdene prioriteres

Legge til rette for god framkommelighet og tilgjengelighet ved idrettsanlegg og særlige attraktive turområder

Sikre at attraktive grøntareal ikke bebygges

Søke å finne løsninger som bidrar til å redusere bilbruk

### 7.7 Retningslinjer og mål for kommunal organisering og tjenesteproduksjon

En velfungerende kommuneorganisasjon er et av de viktigste virkemidler for å utvikle Sør-Varanger-samfunnet i samsvar med kommuneplanens mål. Dette gjelder så vel politisk som administrativt. Gjennomføring av planen krever vilje til prioritering, endringsdyktighet, at organisasjonen har den kompetanse som til en hver tid kreves, og at tempo tilpasses de økonomiske realiteter.

Gjennom lovverket styrer Staten hvilke myndighetsoppgaver som skal utføres av det enkelte forvaltningsorgan. Kommunen er pålagt å utføre en rekke kjerneoppgaver som ikke er spesielt omtalt i kommuneplanen. Disse vil likevel komme frem i sektorplaner, handlingsprogram, økonomiplan, årsbudsjett og virksomhetsplaner.

Kommunen er den viktigste tjenesteyter for innbyggerne. Volum og kvalitet på produksjonen får da direkte betydning i den enkeltes hverdag. Samtidig vil det være ulike oppfatninger i befolkningen av hva som bør være et alminnelig servicenivå og om individuelle behov blir dekket. Et for stort gap mellom befolkningens forventninger og kommunens tilbud er kime til frustrasjon og politikerforakt.

Innbyggerne skal ha realistiske forventninger til hva kommunen kan gi av tilbud. Kommunal tjenesteproduksjon må derfor baseres på at brukerne er kjent med hva kommunen kan til-fredsstille av behov.



Sør-Varanger kommune skal legge følgende mål og retningslinjer til grunn for sin organisasjonsutvikling:

<b>Sør-Varanger kommune legger følgende mål og retningslinjer til grunn for sin organisasjonsutvikling:</b>
• Ved en langsiktig og god økonomisk planlegging og ved en reduksjon og omlegging av dagens tjenestenivå skaper et økonomisk overskudd.
• For å være i stand til å iverksette presise folkehelseiltak skal det kontinuerlig jobbes for å avdekke positive og negative sider med lokalsamfunnets folkehelse
• For å imøtekomme fremtidens krav til omsorgstjenester med endrede og mer komplekse tjenestebehov må kommunen vurdere et mer fremtidsrettet og moderne sykehjem
• Vi skal gjøre de rette tingene på riktig måte og til lavest mulig kostnad
• Tjenestene skal minimum oppfylle formelle krav gitt i lov eller forskrift
• Styrke brukermedvirkningen i utforming av tjenestene
• Det skal utarbeides serviceerklæringer for de enkelte virksomhetsområder
• Utnytte IKT som støtte for styring, produksjon og samhandling internt, og i dialog med befolkningen
• Økt mål- og resultatstyring
• Utvikle helhetssyn og samordningskultur i organisasjonen
• Likestilling mellom kjønnene og en aktiv politikk for å integrere funksjonshemmede og personer med fremmed bakgrunn i organisasjonen
• En lønnspolitikk som sikrer at kvalifisert personell rekrutteres og beholdes
• Avsette ressurser til opplæring og kompetanseheving som gir de ansatte muligheter til å utføre sine oppgaver til beste for lokalsamfunnet
• En effektivitet i drift og vedlikehold som utgjør et klart alternativ til konkurranseutsetting
• Sør-Varanger kommune skal føre en proaktiv rolle vedrørende ny kommunereform
• Kontinuerlig å vurdere interkommunale løsninger og foretaksdannelser, der dette anses fordelaktig og kostnadseffektivt for brukerne
• Kommunale virksomheter og foretak har systematisk innarbeidet helsefremmede arbeid som en del av virksomhetspraksisen
• Gjøre folkehelsevurderinger tilknyttet kommunal saksbehandling
• Sør-Varanger kommune skal være en god arbeidsplass hvor helse og trivsel samt godt arbeidsmiljø skal ha fokus. Det er nulltoleranse for mobbing og trakassering.

## 8.6 Vegen videre

I de foregående kapitler er kommunens politiske visjon, målsettinger og strategier beskrevet. Det er gjort rede for en del rammebetingelser, og gitt en nærmere beskrivelse av de områder som skal ha særlig prioritet. Sammen med de arealmessige rammebetingelser gir disse føringer grunnlaget for kommunens samlede planlegging og langsiktige utvikling.

For at kommuneplanens mål, strategier og tiltak skal gjøres operasjonelle, må disse utvikles og konkretiseres videre gjennom kommunens øvrige plansystem, innenfor det økonomiske og øvrige handlingsrom Sør-Varanger kommune til en hver tid har.

Tidsperspektivet i kommuneplanen er 12 år. I perioden vil det komme innspill om nye tiltak, samtidig som det kan oppstå behov for å endre innbyrdes prioritering og gjennomføringstakt for de oppgaver som er beskrevet i planen. Det blir da viktig å ha en planberedskap og god politisk målstyring som sikrer at kursen alltid innrettes mot å nå hovedmålet. Ved å fange opp endringer og



avvik på et tidlig tidspunkt vil kommunen kunne korrigere kursen tidsnok til å kunne iverksette tiltak, og fokus på hovedmålet opprettholdes.

Kommuneplanens handlingsdel og økonomiplan vil utgjøre de viktigste redskap for å binde sammen kommuneplanens langsiktige mål med de kortsiktige tiltak og prioriteringer. Det vil også være nødvendig, med grunnlag i vedtatt kommuneplan, å følge opp enkelte tjenesteområder med mer detaljerte plandokument, som sektor- og handlingsplaner. Her konkretiseres tiltak som gjøres til gjenstand for prioritering i økonomiplanen, både når det gjelder innhold, gjennomføringstempo og kalkulerte kostnader.